

SPECIFIKA CELKOVÉ ANESTEZIE U NESPOLUPRACUJÍCÍCH PACIENTŮ S NEUROVÝVOJOVÝM POSTIŽENÍM

Renáta Krčilová

KARIM FN Olomouc

Neurovývojové postižení

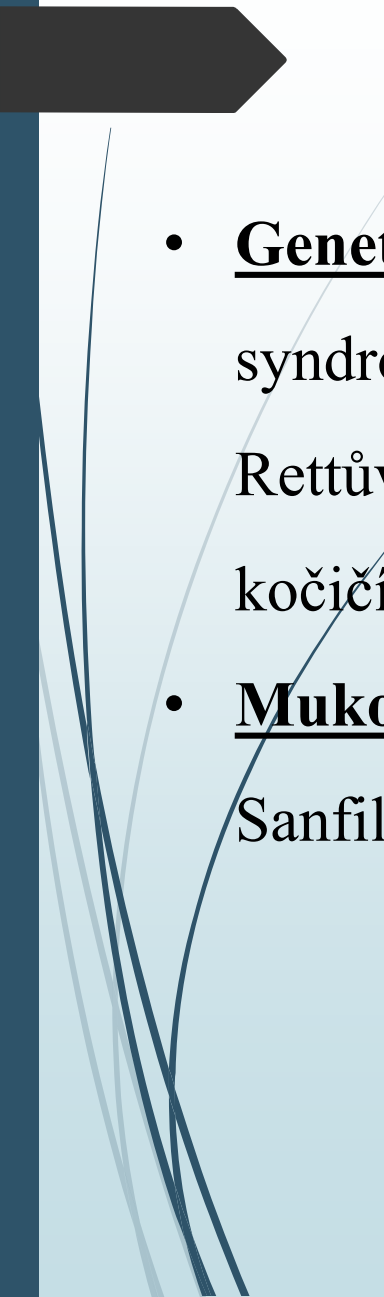
- neurologické a psychiatrické stavy, obvykle s projevy v raném dětství, obtíže v oblasti kognitivních funkcí, chování, sociálních interakcí, motorických dovedností
- s či bez mentálního deficitu
- kódové označení F8 – F89
- termín nahrazuje: pervazivní vývojové poruchy, poruchy autistického spektra, autismus
- terminologie není jednotná, stále se vyvíjí

Neurovývojové postižení

- rozsáhlá a různorodá symptomatika, četnost, síla, pomíjivost, prolínání jednotlivých symptomů
- dětský autismus, Aspergerův syndrom, atypický autismus, dětská dezintegrační porucha, Rettův syndrom

- **Autismus** -různorodé symptomy. Nejtěžší formy s hlubokou mentální retardací, narušenou komunikační schopností, stereotypními projevy a poruchami chování.
- **Atypický autismus** - pouze některá diagnostická kritéria, ale s celou řadou zcela typických příznaků pro autismus.
- **Rettův syndrom** - závažná genetická porucha, téměř výhradně u dívek, ztrátu schopnosti řeči, motorických dovedností a výskyt stereotypních pohybů.

- **Aspergerův syndrom** - dobré řečové a intelektové schopnosti. Výrazné potíže v komunikaci a sociální interakci.
- **Dětská dezintegrační porucha (Hellerův syndrom)**- normální vývoj do dvou let, poté ztráta dovedností v komunikaci, v motorice, v kontrole močení a stolice a v sociálních dovednostech. Objevuje se mentální retardace. Vzácná porucha.

-
- **Genetický základ, mutace chromozomu-** Angelmanův syndrom, Prader-Williho syndrom, Williamsův syndrom, Rettův syndrom, Fragilní X syndrom, Cri du Chat (Syndrom kočičího křiku), Smith-Magenisův syndrom
  - **Mukopolysacharidózy s hromaděním heparan sulfátu-** Sanfilippo syndrom

Nespolupráce

- vychází ze samotného principu neurovývojové poruchy
- souvisí s absencí schopnosti porozumět sociálním signálům nebo vyjádřit své myšlenky
- absence udržení pozornosti, dodržování pokynů
- snadné senzorické přetížení
- zpracování informací odlišným způsobem, nepochopení pokynů
- absence schopnosti sociální interakce
- absence prostého vyhovění

Problémové chování

- impulsivní chování
- ADHD, hyperaktivita, nepozornost, agresivita
- poruchy emocí, nálady a afekty, odtažitost
- vyhýbavost pokynům, ignorování
- meltdown (zhroucení)
- shutdown (vypnutí)
- tantrum (rapl, truc)
- z pohledu pacienta racionální chování při stresové situaci
- v mnohých případech agresivní chování jako osobnostní rys

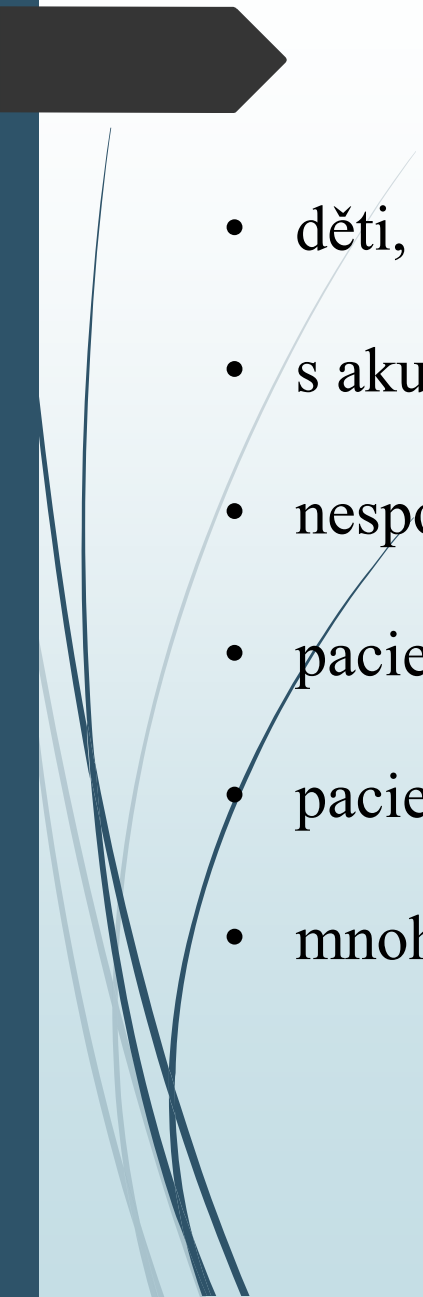
A dark grey arrow points to the right from the top left corner. Several thin, light blue lines curve upwards from the bottom left corner towards the center of the slide.

FN Olomouc

je jedním z 12 pracovišť v ČR, poskytující
pacientům s mentálním postižením či
poruchou autistického spektra
stomatologickou péči v CA.

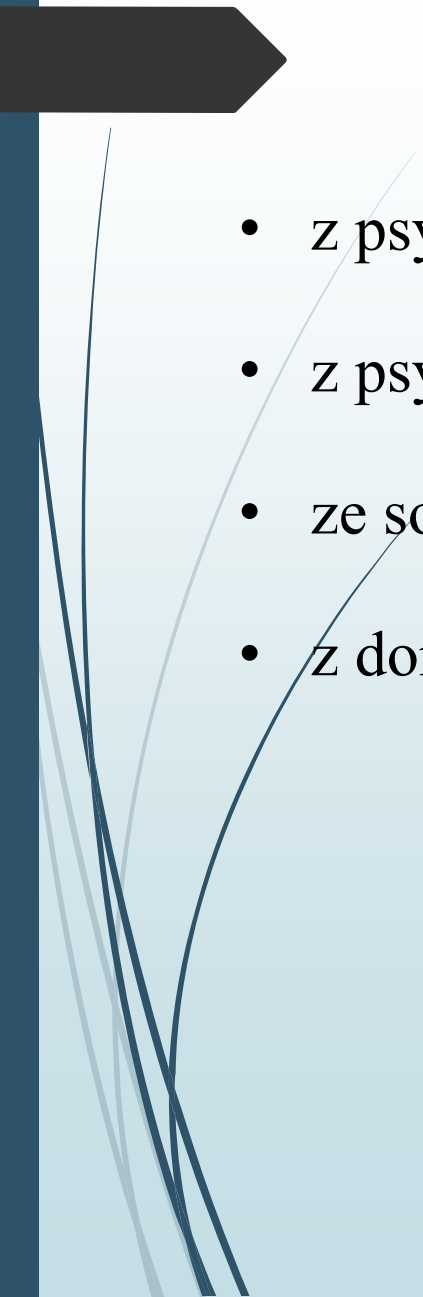

Kdo vlastně jsou naši pacienti?

-
- A dark grey arrow points to the right from the top left corner. Several thin, curved lines in shades of blue and grey sweep across the left side of the slide.
- děti, dorost i dospělí
  - s akutním či chronickým zdravotním problémem
  - nespolupracující, nekomunikující, utíkající
  - pacienti vyděšení, nechápající situaci
  - pacienti bránící se anebo s významnou apatií
  - mnohdy polymorbidní, obézní, s rigidním držením těla

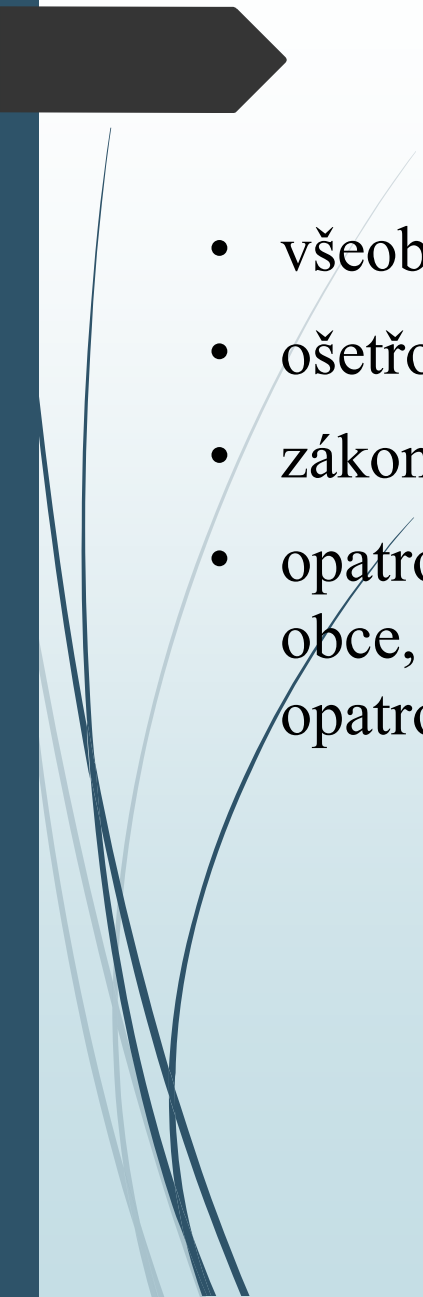

Odkud přicházejí?

-
- A dark grey arrow points to the right from the top left corner. Several thin, curved lines in shades of blue and grey originate from the left side and sweep across the page.
- z psychiatrických klinik
  - z psychiatrických léčeben
  - ze sociálních ústavů
  - z domova

Kdo je v roli doprovodu?

-
- A dark grey arrow points to the right from the top left corner. Several thin, light blue lines curve downwards from the left side of the slide.
- všeobecná sestra
  - ošetřovatelka
  - zákonný zástupce : rodiče, sourozenci
  - opatrovník: sociální pracovnice města nebo starosta obce, kde se ústav nachází, či jiná osoba v roli opatrovníka určená soudem

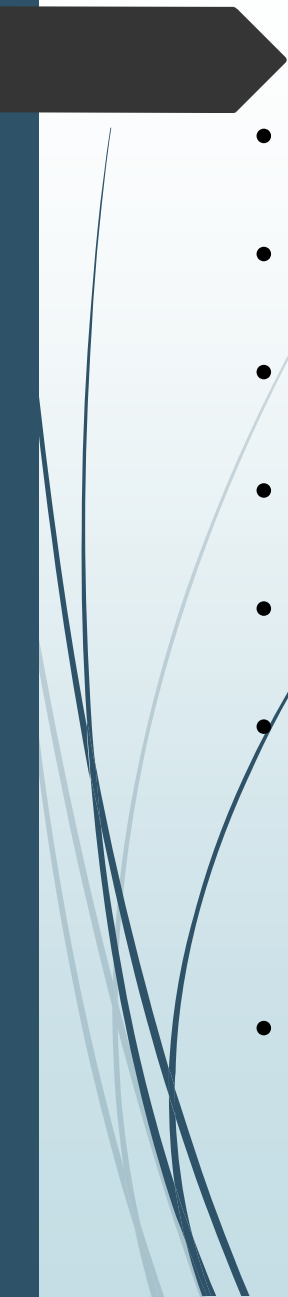
Kdo podepisuje souhlasy
s výkonem či s celkovou anestezií?

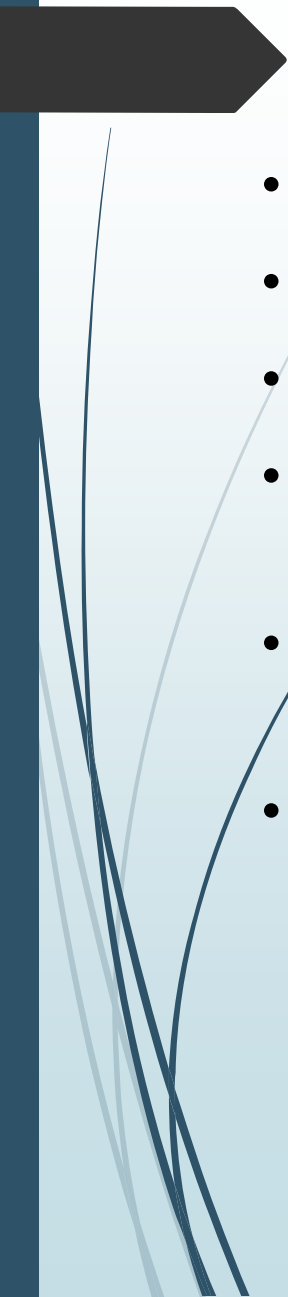
-
- A dark grey arrow points to the right from the top left corner. Several thin, curved lines in shades of blue and grey sweep across the left side of the slide.
- zákonný zástupce: rodiče, sourozenci
  - opatrovník: sociální pracovníce města nebo starosta obce, kde se ústav nachází
  - stárnoucí či přestárlí rodiči, nekomunikující s ústavem, nejsou ochotni cokoli podepsovat, nerozumí situaci proč .....
  - je nutná velká časová rezerva na získání souhlasu
  - téměř vždy tzv. rozšířený souhlas

Jak to tedy reálně vypadá
v den operace?

-
- klienti přijíždějí do FN Olomouc ráno na lačno
  - KARIM ambulanci
  - KÚČOCH ambulanci
  - oddělení KUČOCH, dětský stacionář na DK
  - premedikace: Paracetamol, Neurool, Midazolam, Dexdor, Calypsol
  - cestu si hradí klienty ústavu sami, proto téměř vždy klienti dva, o náklady se dělí (cesta taxi službou je levnější než fakultativní cesta autem z ústavu)
  - jen jedna osoba jako doprovod

-
- příjezd na operační sál
  - uložení na operační stůl, v 50 % nedobrovolně
  - kompletní monitorace fyziologických funkcí a úvod do celkové anestezie
  - intubace orálně nebo nazálně (specifika s tím související)
  - zavedení tamponády, ošetření očí
  - prohlídka dutiny ústní a odhad délky výkonu a úprava dávky opioidů a relaxancií

-
- A dark grey arrow points to the right from the top left corner. Several thin, light blue lines curve downwards from the left side of the slide.
- vyvedení z anestezie zvykle jako u jiných pacientů
  - prevence PONV (postoperative nausea and vomiting)
  - probouzení z anestezie téměř vždy jako útěk
  - nutný dostatek personálu k zajištění bezpečnosti na lůžku, výhodou je opět přítomnost známé osoby
  - předání pacienta na oddělení k zotavení po anestezií, monitorace FF
  - od doprovodu se očekává soustavná přítomnost a pomoc personálu kliniky, posílení služeb není možné

-
- propuštění ve stavu plného vědomí jako před operací
  - stabilní životní funkce
  - bez pooperačních komplikací
  - opět přítomná zodpovědná, známá a nyní i poučená osoba
  - po dobu 24 hodin nezůstává pacient sám, ani doma, ani v ústavu
  - cesta zpět osobním vozem, taxi službou, sanitkou jen výjimečně pokud rodina nevlastní auto

Nyní se prosím vraťme
k bodu, kdy pacient přichází na sál.

Je to chvíle setkání čtyř hlavních
aktérů.

Pacient

- přichází, přijíždí na sál nedobrovolně dobrovolně,
- má neuspokojené potřeby, chybí mu rituály, nerozumí situaci, cítí se ohrožen
- mnohdy negativní zkušenosti z předchozích ošetření
- je vystaven nucené aktivitě, emoční nepohodě, strachu, úzkosti a bolesti
- mnohdy odtržen od osoby blízké
- mentální handicap vytváří emotivní základ pro agresi
- agrese jako možný osobnostní rys

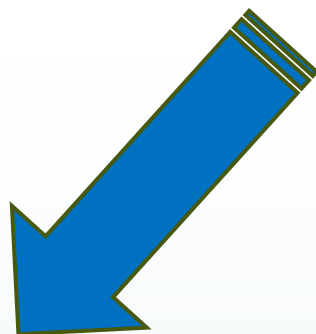

Zdravotník

- zná jen somatické problémy pacienta dostupné z předoperačního vyšetření a anesteziologického dotazníku
- o osobnostních rysech a vzorcích chování nemá ani tušení
- střetává s neznámem, tápe jak motivovat, je nejistý
- komunikuje dle své míry empatie a osobního vkusu

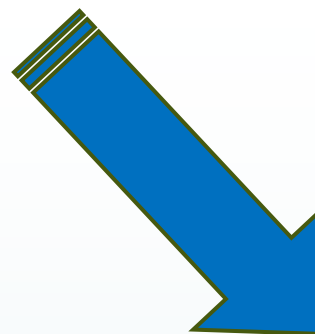
Zdravotník

- není připraven na problémy souvisejícími s chováním pacienta a mnohdy nemá čas pochopit, co postižení znamená
- perioperační tým se řídí, vedle všech bezpečnostních pravidel a postupů jen svým úsudkem
- postupy musí být rychlé a účinné

Antidiskriminační zákon č.198/2009 Sb.

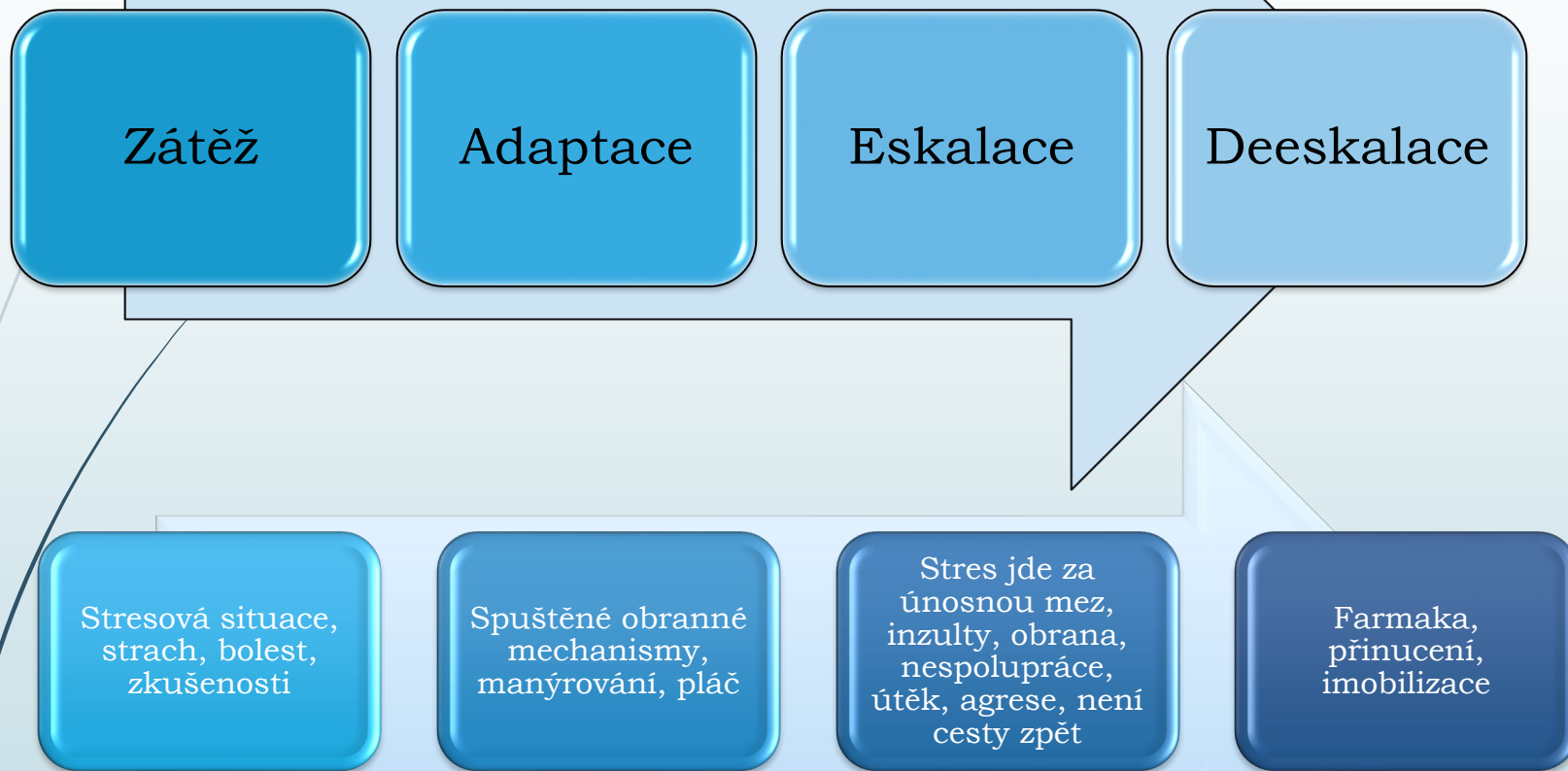
- stěžejní vnitrostátní právní předpis, předpokládá, že *osobám se zdravotním postižením budou aktivně a činorodě vytvořeny podmínky, které jejich odlišnou situaci zohlední*
- odlišná situace je změněná schopnost porozumět, orientovat se či interpretovat

Zákon č. 372/2011

- zákon, který přímo uvádí důvody, proč doprovod pacienta na sál neumožnit
- hygienicko-protiepidemické
- eticko-společenské
- provozní

Spuštěná kaskáda

Přinucení není usmíření

Úspěšně jsme zavedli

**Dotazník osobnostních rysů
pacientů s mentálním
postižením či PAS**

jako součást standardizovaných předoperačních dotazníků.

Jednoduchým způsobem zjišťujeme

- zvyklé oslovení, osobnostní rysy
- míru spolupráce
- sklony k agresi, sklony k sebepoškozování
- toleranci hluku, světla, dotyků
- přítomnost hračky
- osobu v pozici doprovodu a její ochotu spolupracovat
- tipy jak pacienta zvládnout, zaujmout

A volíme postup

- doprovod jako člen týmu
- inhalační úvod v sedě, držení obličejové masky osobou blízkou
- žilní vstup při usínání
- žilní vstup v předsálí v náručí doprovodu, poté v sedaci transport
- ponechání fixované hračky
- regulace světla na operačním sále, ticho, klid
- omezení počtu osob na sále při úvodu do celkové anestezie
- omezení doteků ze strany zdravotníků
- citlivý a promyšlený přístup

**Dotazník
Osobnostních
rysů**

s náskokem známe vzorce chování,
máme čas se připravit, mít plán

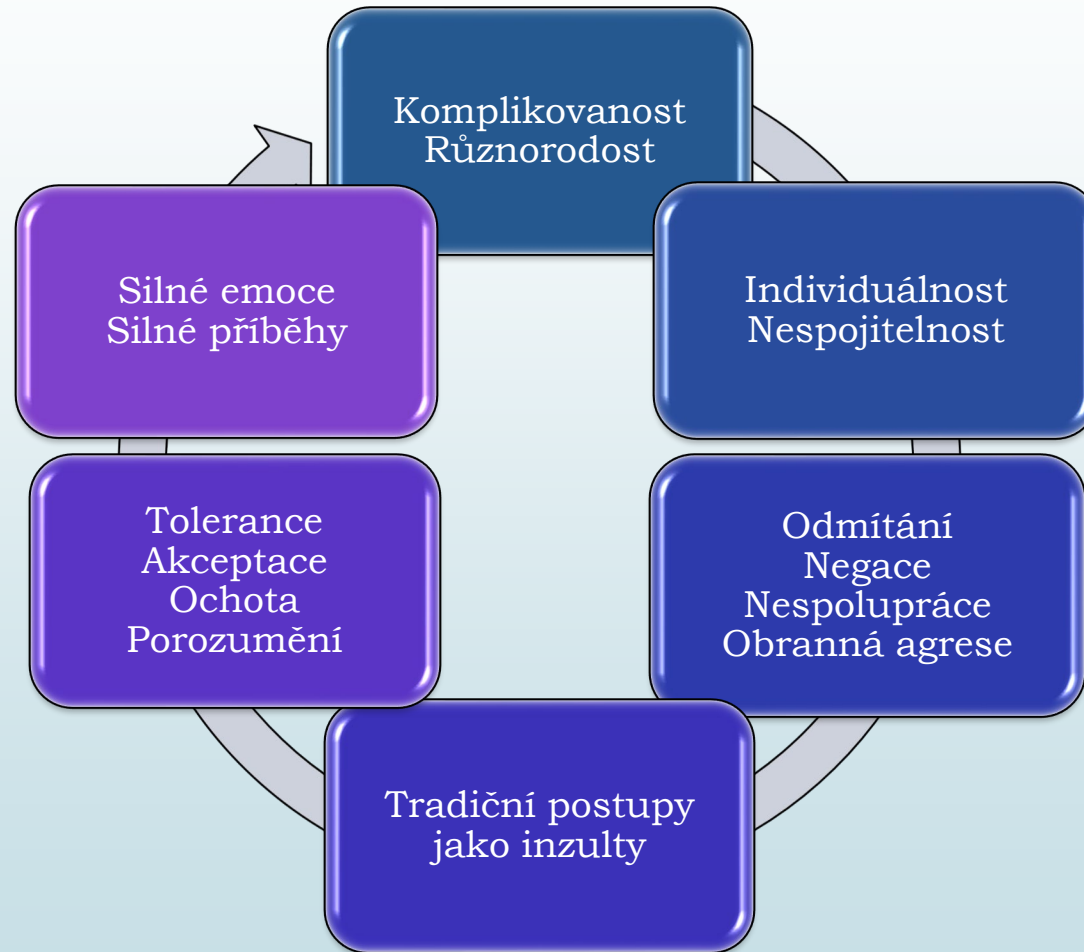
děláme svou práci na bezpečné úrovni

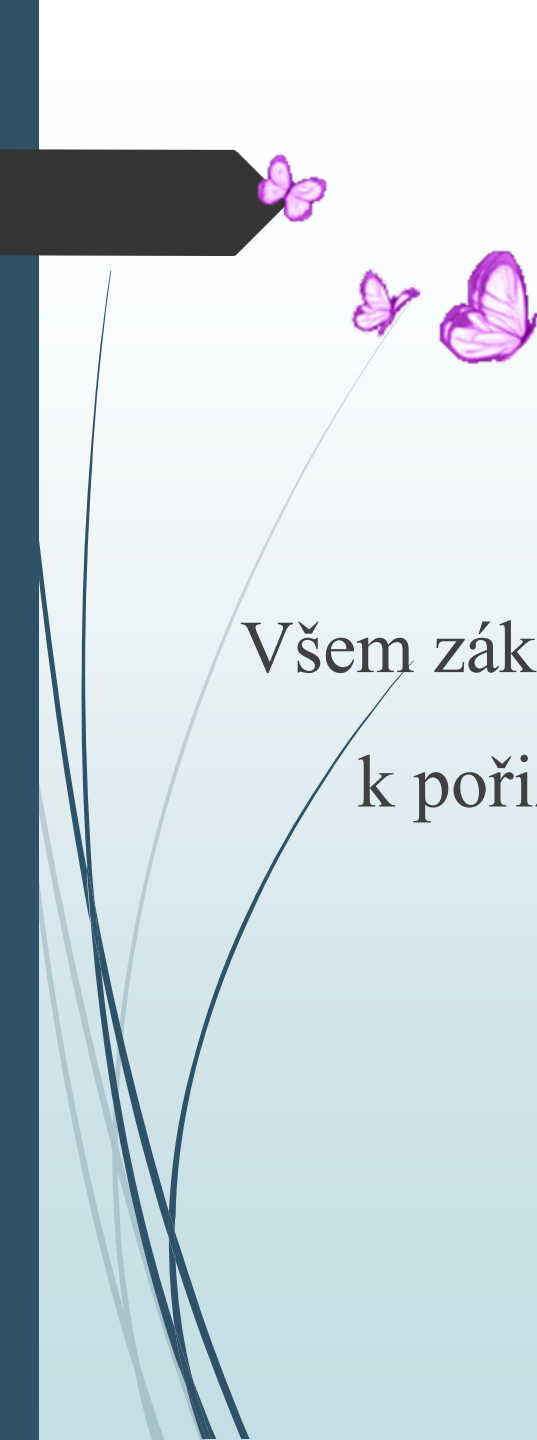
dostojíme pacientovým právům

aplikujeme individuální plán

Specifika?

Všem zákonným zástupcům děkujeme za svolení
k pořizování záznamu na operačním sále.

Pro dobrou věc.

Děkuji za pozornost

**„Mluví se o nich jako o hlupácích a idiotech.
Ve skutečnosti jsou Božími posly.
Díky nim se stáváme lidštější.“**

Jean Vanier (2015)